

МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІНДЕ ОҚУ ҮДЕРІСІН ЖОСПАРЛАУДЫҢ ТИІМДІЛІГІН АРТТЫРУ

Мақала медицина университетінде оқу үдерісін жоспарлаудың тиімділігін арттыру мәселелеріне арналған. Зерттеу барысында студенттердің мотивациясын жоғарлатуға, сенімділік сезімін, оқу ағымын жоспарлауды, өз-өзіне талдау жүргізуді арттыруға мүмкіндік беретін оқу материалдарын табысты меңгеруіне әсер ететін факторларға талдау жасалды. Оқытудың жеке түрлерін қалыптастыруға, сондай-ақ оқу тобының ішінде кері байланысты алуға ықпал ететін интерактивті тәсілдің артықшылығы қарастырылады.

Түйінді сөздер: оқу бағдарламасын жоспарлау, оқу үдерісінің тиімділігі, білім алушының мотивациясын арттыру, өзін-өзі бағалау, оқытудың интерактивті әдістері, студенттермен кері байланыс, кәсіби шеберлік

Кіріспе.

Қазіргі өмірде болып жатқан қарқынды өзгерістер жоғары білім беру жүйесінің көптеген проблемалармен бетпе-бет келуіне әкеледі. Осыған байланысты оқытудың пайдалы және тиімді әдістерін анықтауға бағытталған зерттеулер - біздің заманымыздың маңызды қажеттіліктерінің бірі. Медицина университеті - бұл тек оқу орны ғана емес, сонымен бірге жаңа идеялар қалыптастырып, шығармашылық тұлғалардың, жаңа шындықты көруге мүмкіндік беретін шығармашылық кеңістік. Сондықтан білім сапасы - қазіргі білім беру жүйесінен күтілетін негізгі өнім ретінде үлкен маңызға ие [1]. Дәстүрлі білім беру жүйесінде басты үрдіс мұғалімге бағытталған және қажеттілікке ие студенттердің қызығушылықтары әрдайым ескеріле бермейді. Бұл біртіндеп түзетуді қажет ететін аймақ. Көптеген түлектер өздерін медицинада жұмыс істеуге дайын емес екені, құпия емес. Бұл барынша жоғары баға алу үшін білім алушылар жеткілікті дәрежеде ынталанбай, тек "өмір сүруге" немесе тек формальды түрде оқуға тырысатындығымен жиі түсіндіріледі [2]. Оқыту сапасын жақсарту студенттерге осы нәрестелік мінез-құлықтың біршама мәселелерін шешуге көмектеседі және оларды оқуға ынталандырады, оқыту мен оқу - бұл оқушының да, мұғалімнің де міндеттерімен бірлесіп, жетістікке жетуге ықпал ететін жағдайға келтіреді. Сондықтан мұғалім оқушыларды жоғары деңгейге жеткізу үшін - олардың әлемнің қалай жұмыс істейтіні туралы, алдын-ала ойластырылған идеялары мен модельдеріне күмән тудыратын бірлескен талқылау үрдісіне қатысқан пайдалы. Әрине, сонымен бірге мұны оқу үрдісіне енгізу керек және қандай-да бір нақты көзқарасты білдіртпеу, бірақ оқушыны белгілі бір мәселелерді түсінуге ынталандыратындай етіп теңдестіру керек [3]. Студенттерге жобаға қатысуға мүмкіндік беретін тәжірибиелік жаттығулардың рөлін жоғарылату, демек, шешім әзірлеуде терең қатысу маңызды, өйткені, бәрімізге белгілі, «кері байланыс» жоқ дәріс өзінің тиімділігін жоғалтады. Студенттер маңызды деп санайтын тәжірибиелік мәселелерге тап болуы керек. Мәселеге бағытталған көзқарас сыни ойлауды дамытып қана қоймай, оқуға деген қызығушылығын арттырады. Бұған, әдетте, әрқашан қатысатын белсенді және мақсатты оқушылардың арасынан оқу тобына «көмекшілерді» тағайындау арқылы ықпал етілуі мүмкін. Мүмкін, дәріскерге бірнеше топқа бөлініп, тәжірибиелік бірлескен жұмыс жүргізе алатын бірнеше «көмекшілері» бар көпшілік аудиторияға барған тиімді болар. [4]. Оқушылардың ұзақ мерзімді білім алу процесін қамтамасыз ететін сәтті және тиімді оқытудың болуы оқу-тәрбие жұмыстарының барлық түрлерін және оқытушының белгілі бір көзқарасын талап етеді. Табысты оқытушы туралы түсінікке не кіреді? Біріншіден, егер мұғалімдердің өзі өздерін университеттің құрамдас бөлігі ретінде санайтын болса, өзінің жұмысына мақтанышпен қарап, жоғары деңгейлі, білімді студенттерді даярлауды мақсат етіп қойса, студенттер осындай ортаға түсіп, жоғары стандарттарға ұмтылады. Осылайша, біз, оқытушылар, мақсатқа жетуге ықпал ететін «қоректік» орта жасаймыз. Келесі маңызды мәселе - студенттерге деген қызығушылықты және олардың қабілеттеріне сенімділікті көрсету [5]. Адам үйренуді бастағанда, ол оқудың маңыздылығын сезінуі керек және ол жетістікке жететініне сенуі керек. Табыс сезімі адамдарды оқуға итермелейтіндіктен, бұл тұрғыда оқытушының рөлін асыра бағалау мүмкін емес. Жастарға деген қызығушылық, студенттердің қабілеттеріне деген сенім және құрмет - студенттер үшін маңызды мотивациялық фактор болып табылады деп сеніммен айтуға болады [6].

Оқытушыда жалпы салада оқытылатын пәннің ұстанымын нақты көрсететін, тұтас және жүйелі көзқарас болуы керек. Өзінің оқытушылық саласына қызығушылық таныта отырып, оқытушы өз пәнін әрі қарай зерттеуге уақыт бөлуге, ақпаратты үнемі жаңартып отыруға, өз аймағында болып жатқан оқиғалар туралы неғұрлым толық ғылыми бейнеге ие болу үшін өз әріптестерінің соңғы ғылыми әзірлемелерімен және жарияланымдарымен танысуға міндетті, бұл өз кезегінде студенттерге тиімді әсер етеді [7]. Табысты оқытушы психикалық айырмашылықтарға, қызығушылыққа, эмоционалды тұрақтылыққа, тәжірибиелік тәжірибеге және оқудағы ғылыми деңгейге назар аударуы керек. Топтың оқу жоспарын жоспарлауға тек сабаққа дайындалу ғана емес, сонымен қатар оқу мазмұнын және оқуды бағалауды тиімді пайдалану кіреді. Оқытушының маңызды рөлі - жан-жақты дайындыққа қол жеткізу үшін студенттерге оқу үрдісін жоспарлау және бақылау. Көптеген оқытушыларда алдын-ала белгіленген жұмыс жоспары болмауы - оқытуда шығармашылықтың жетіспеушілігінің себептерінің бірі [8]. Мысалы, сабақтың басында студенттермен өткен тақырыптың маңызды сәттеріне тоқталғаныңыз жөн, мүмкін болса, «алдыңғы сабақта жаңа тәжірибиелік сабақ құрыңыз», содан кейін жаңа тақырыппен таныстыруға арналған бірнеше минут бар. Оқытушылар шығармашылық ойлауға баулу қажет. Мысалы, тақырып ашылғаннан кейін студенттерге тапсырма беріп, сол тапсырма аясында кейбір мәселелерді жабық қалдырып, және оны шешу үшін кейбір анықтамаларды қалдыру. Сол арқылы амалды шешу үшін қандай қадам жасау керектігін талқылау. Мұндай пікірталастар оқушының күшті және әлсіз жақтарын анықтап әлсіздіктерді күшті жаққа айналдыру, оларды бағалауда пайдалы [9]. Оқытушылар өздерінің оқу тәжірибелерін құжаттандыруы керек. Мысалы, әр топтан кейін ақпарат енгізетін журналдың болуы, сол күні студенттер жоғары бағалаған сәтті стратегияны жазып алу. Оқытылатын пәнге қарамастан мұғалімдер тиімді педагогика бойынша ғылыми-зерттеу әдебиеттерімен таныс болуы керек. С. Кнаппердің зерттеулері -

нәтижелі оқытудың ең жақсы идеяларына мыналарды жатқызады: фактілерді анықтауға ғана емес, оқушылардың іс-әрекеті мен міндеттеріне бағытталған оқыту әдістері; студенттер мен оқытушылар арасындағы мазмұнды жеке қарым-қатынас мүмкіндігі; бағалаудың дәл әдістері, басқа студенттерді бағалау және өзін-өзі бағалау элементтерін қоса алғанда, қазіргі жағдайға байланысты стресстік тапсырмаларды орындау; оқушыларды қалай оқытындары туралы ойлануға шақыру. «Соңғы жылдардағы ең қызықты және әсерлі зерттеу бағыты студенттердің танымдық дағдыларын дамытуға ықпал ететін фактілерге бағытталған, бұл әдеттегі дәстүрлі емтихан немесе тестілеу тәжірибесімен өлшенетін ақпарат алуға ғана емес. Мәселе шешу дағдыларын, сыни ойлауды дамыту маңызды, бұл «терең» жаттығудың нәтижесі болып табылады [10]. Жалпы алғанда, оқытудың қандай да бір тұжырымдамалық негізі болуы керек, яғни оқу үрдісін жүргізудің себебі нақты және түсінікті болуы керек және оқыту тәсіліне тұтастай қол жетімді болуы керек [11]. Оқыту осы тәсілдің тиімділігін түсіну үшін үрдістің өзін және оның нәтижелерін үнемі бағалауды қамтуы керек. Сондықтан әр оқытушы өзіне келесі сұрақтарды қою керек:

1. Оқушылардың ынтасын қалай арттыру керек?
2. Оқушыларға мәселелерді шешуге сенімді болуға қалай көмектесуге болады?
3. Оқушыларды оқу әрекеттерін жоспарлауға қалай үйретуге болады?
4. Әр сабақтың соңында өзін-өзі бағалауға қалай көмектесуге болады?
5. Оқушыларды болашақ жұмысына қалай ынталандыру керек?
6. Мен (оқытушы) білім алушылармен кері байланыс жасап, олардың жеке жаттығулары туралы хабардар ете аламын ба? Осы (және басқа да сұрақтарға) жауаптарды жоғары мектеп оқытушыларына қою қажет.

Зерттеу материалдары мен әдістері

Соңғы үш жылдағы Қарағанды медициналық университетінің Патология кафедрасында (сот медицинасы курсы) оқу үрдісіне талдау жасалды. Нәтижелерді талдау үшін анкеталық - сауалнамалар әзірленді, "Жалпы медицина" мамандығының 5 курс студенттеріне анонимді сауалнама жүргізілді, олар элективті пәндер - сот медицинасы және клиникалық патоморфология аяқталғаннан кейін орыс және қазақ тілінде оқытын 214 студентке анонимді сауалнама жүргізілді.

Зерттеу нәтижелері.

Зерттеу нәтижелерін талдау студенттердің көпшілігі «Сот медицинасы», «Клиникалық патоморфология» пәндерін оқу қажеттілігін түсінетіндігін және олардың болашақ кәсіби қызметіндегі орны мен маңыздылығын жақсы білетіндігін көрсетті. Сонымен, студенттердің оқу материалын игеруге деген ынтасының 90% студенттердің оқуын аяқтағаннан кейін мамандандыруды аяқтауға арналған таңдаған медициналық мамандыққа ғана емес, сонымен қатар таңдаған элективті пәнге де әсер етті, бұл олардың пікірінше, негізгі мамандықтың жақсаруына ықпал етеді, сондай-ақ 99% жағдайда сол немесе басқа аурулардың негіздерін өлгеннен кейін зерттей отырып, сот-медициналық және патологанатомиялық осып ашуға қатысу, 80% - да тірі адамдарды куәландыруға қатысу мүмкіндігі, дене жарақаттарының әртүрлі түрлерін сипаттауда, 75% - да зорлықпен және зорлықсыз өлімнің дифференциалды диагностикасын микроскопиялық зерттеуде жаттығады. Студенттер дене жарақаттарын сипаттау және дұрыс құжаттау, диагностика және сот-медициналық зерттеу жүргізу тәсілін таңдау мәселелерін шешуге, азаптауларды қолдану фактілерін құжаттау стандарттарын меңгере отырып, Стамбул хаттамасының қағидаларына сәйкес, сонымен қатар оқу үрдісінде клиникалық шкалалар мен психологиялық тексеру әдістерін пайдалана отырып, мүмкін болатын ілеспе психикалық патология симптомдарын анықтаудың объективті құралын ала отырып, өздерінің сенімділігін арттырды [12]. Оқу іс-әрекетін жоспарлауға әр студенттің бірнеше куәландыру мен осып ашуға жеке жетекшілік етуі көмектесті, бұл оқу материалынан басқа, тиісті құжаттарды ресімдей отырып, өтініш білдірген адамдарды қарау және куәландыру кезінде тәжірибелік дағдыларды пысықтауға, аутопсия жүргізу алгоритміне, қайтыс болғандардың, жәбірленушілердің және күдіктілердің туыстарымен жұмыс істеуге мүмкіндік берді. Әрбір сабақтың үш құрамдас бөлікке бөлінуі жәбірленушілермен, күдіктілермен, куәланушылардың туыстарымен қарым-қатынас жасаудың алған білімі мен тәжірибелік дағдыларын бақылауға көмектесті. Сабақтың басталуы тестке арналды - алынған білімді бақылау, бұл материалды оқып үйрену туралы кері байланыс алуға мүмкіндік берді. Сабақтың негізгі уақыты ағымдағы тақырыпты игеруге берілді. Сабақ алдағы тақырыпты қорытындылау және талқылау арқылы аяқталды, қажетті түсініктемелер мен сұрақтар қойылды, бұл студенттерді жаңа тақырыпты дайындауға психологиялық тұрғыдан дайындауға және ынталандыруға мүмкіндік берді. Медициналық мамандықты таңдауға қарамастан, болашақ дәрігер мамандығына деген ынтаны 89% -ға арттыру медициналық университетте алдыңғы оқу жылдары алған білімнің өзара байланысын талқылауға мүмкіндік берді. Сот медицинасы мысалын қолдана отырып, студенттердің 90% Патология кафедрасында алған білімдері болашақта таңдаған мамандығына қарамастан, медицинаның кез-келген саласында қолдана алады деген пікірге келді. Тәжірибелік дәрігерлер мер теориялық даригерлерге шартты түрде бөлу мәселелері талқыланды, бұл осы екі саланы біріктірудің болашақтағы жоспарын көруге мүмкіндік берді. Сабақтарды өткізудің интерактивті моделін ұстану оларды білім беру үрдісінің барлық қатысушыларын теориялық пікірталастарға да қатыстыра отырып, диалог түрінде өткізуге мүмкіндік берді және студенттерге жарақаттың ауырлығын анықтау, зорлық-зомбылықсыз және өлім себептерін анықтау үшін сот-медициналық манипуляцияларын бірлесіп талқылауға мүмкіндік берді. Оқытудың жеке әдістеріне назар аудара отырып, студенттерге сот медицинасы, клиникалық патоморфология, сот психиатриясы және наркология бойынша қосымша әдебиеттер тізімі, оқу бейнефильмдер базасы және кафедрадағы оқу циклы аяқтағаннан кейін қосымша оқу базасына бару мүмкіндігі ұсынылды. Осыған орай, білім алуды ұйымдастыру білім алушыларды оқытудың үрдістері мен нәтижелеріне тікелей ықпал етеді деуге барлық негіз бар.

Қорытынды.

Қазіргі уақытта білім алушылармен жұмыста этикалық және басқа да көпжоспарлы мәселелерді түсіну бар, бұл өте маңызды, оқытушылар процесін құжаттау және бағалау қажеттілігі түсініледі.

Қазіргі уақытта студенттермен жұмыс жасауда этикалық және басқа да көпжоспарлы мәселелер туралы түсінік бар, және ең бастысы, оқу үрдісін құжаттау және бағалау қажеттілігі мойындалған. Талдау мен жетілдіруді қажет ететін оқыту әдістері әлі де болса да, өйткені оқыту басым дидактикалық болып қала береді және дәстүрлі дәрістерге

байланысты, бағалау әдістері көбінесе тривиалды және оқу бағдарламасының дамуы ескірген дәстүрлер мен мүдделерге байланысты.

Қорытынды

1. Студенттер ұжымда жұмыс істеудің жағымсыз жақтарын түсіне алатын және бағалай білетін дәстүрлі әдістерден гөрі белсенді оқыту әдістеріне оң қарайды.
2. Көптеген студенттер білім берудегі жаңашылдықтарға оң көзқараспен қарайды және олардың жағымды және жағымсыз жақтарын бағалай алады.
3. Студенттер клиникалық ойлауды дамытуға және шығармашылық потенциалды іске асыруға ықпал ететін оқытудың және білімді бақылаудың осындай формаларын (диалогтық-дәрістер, пікірталас дәрістері, клиникалық жағдайларды талдау) ұнатады.
4. Оқу үрдісін жоспарлау оқушылардың өмірге деген құштарлығын арттыруға және білімнің өмір сүру деңгейін жоғарылату арқылы білім сапасын арттыруға мүмкіндік береді.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

- 1 Тусупбекова М.М., Богославский В.Л., Мусабеева С. А., Дусмаилов Р.М., Котов Е.А. Практико-ориентированное обучение как повышение уровня педагогических технологий // Вестник КазНМУ. - 2017. - №1.- С. 469-472.
- 2 Степаненко Д.В., Степаненко И.С., Ямашкин С.А. Особенности профессиональной мотивации студентов медицинского института // Психологические науки. - 2017. - №9(63). - Ч 2. - С. 71-74.
- 3 Морозова Н.С. Модели управления внеаудиторной самостоятельной работой студентов // Филологические науки. Вопросы теории и практики. -2017. -№9(75).- Ч. 2. - С. 198-202.
- 4 Алленова И.В. Использование интерактивных методов обучения в формировании понятийного аппарата в курсе обществознания // Педагогика. Вопросы теории и практики. - 2017. - № 1. - С. 8-10.
- 5 Складенко А.Н. Технология формирования компетенций: методические рекомендации для преподавателя. - М.: МЮИ, 2011. - 213 с.
- 6 Дятлова К.Д., Ковпаков И.А. Самостоятельная работа студентов как способ формирования компетенций // Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского. - 2012. - №1(1). - С. 25-29.
- 7 Галонский В.Г., Майгуров А.А., Тарасова Н.В., Алямовский В.В., Сурдо Э.С., Черниченко А.А. Симуляционное обучение как эффективный педагогический инструмент качественной подготовки будущих врачей-стоматологов // Сибирский педагогический журнал. - 2018. - №2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/simulyatsionnoe-obuchenie-kak-effektivnyy-pedagogicheskiy-instrument-kachestvennoy-podgotovki-buduschih-vrachey-stomatologov> (дата обращения: 24.06.2019).
- 8 Шмелева М.В. Интерактивное обучение как одно из требований к условиям реализации основных образовательных программ в вузе // Казанский педагогический журнал. - 2015. - №6(113). - Ч.1. - С. 25 - 30.
- 9 Сорокина Л.Л. Создание содержательно - информационной образовательной среды как условие реализации креативно - технологического подхода организации самостоятельной работы студентов // Филологические науки. Вопросы теории и практики. - 2017. - №8. - Ч.1. - С. 193-195.
- 10 Knapper C. Changing Teaching Practice: Strategies and Barriers // Journal of Higher Education Teacher Development in Higher Education. - 2013. - №35. - P. 53-81.
- 11 Мазур Е. С., Килейников Д. В. Имитационные методы обучения в формировании практических навыков лечебно-диагностической работы // Верхневолжский мед. журн. - 2017. - №2. - С. 33-39.
- 12 Мусабеева С.А., Богославский В.Л., Дусмаилов Р.М., Журавлев С.Н. Актуальность изучения основ и принципов Стамбульского договора в обучении будущих врачей //«Вестник КазНМУ». - 2018. - №2. - С. 289-293.

С.А. Мусабеева, Р.Ж. Ныгызбаева, Р.М. Дусмаилов, М.Г. Нармагамбетов

*НАО «Медицинский Университет Караганды»,
кафедра патологии, г. Караганда*

ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПЛАНИРОВАНИЯ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА В МЕДИЦИНСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ

Резюме: Статья посвящена вопросу повышения эффективности планирования учебного процесса в медицинском университете. В исследовании сделан анализ факторов, влияющих на успешное освоение студентами учебного материала, позволяющих повысить мотивацию, чувство уверенности, планирование учебной деятельности, проведения самоанализа. Рассматривается преимущество интерактивного подхода, способствующего формированию, как индивидуальных форм обучения, так и получению обратной связи внутри учебной группы.

Ключевые слова: планирование учебной программы, эффективность учебного процесса, повышение мотивации обучающихся, самооценка, интерактивные методы обучения, обратная связь со студентами, профессиональное мастерство.

S.A. Mussabekova, R.Zh. Nygyzbaeva, R.M. Dusmailov, M.G. Narmagambetov
*NOJSC «Medical University of Karaganda»,
Department of Pathology, Karaganda city*

IMPROVING THE EFFICIENCY OF PLANNING THE EDUCATIONAL PROCESS IN THE MEDICAL UNIVERSITY

Resume: The article is devoted to the issue of improving the efficiency of educational process planning in a medical university. The study made an analysis of factors affecting the successful development of students of educational material, allowing to increase motivation, a sense of confidence, planning educational activities, conducting self-analysis. We consider the advantage of an interactive approach that contributes to the formation of both individual forms of education and receiving feedback within the study group.

Keywords: curriculum planning, effectiveness of the educational process, increasing students' motivation, self-assessment, interactive teaching methods, feedback from students, professional skills.